

בענין כוונת ישראל בעת נצחון במלחמה

כי תצא למלחמה על אויביך (כא, י).

איתא במדרש איכה (פרק ל') על מלכי ישראל שהתפללו להשי"ת לפני שיצאו למלחמה, וכל אחד ביקש באופן אחר, ומה שתבע זה לא תבע זה והשי"ת נענה להם. ואלו הן: דוד, אסא, יהושפט, וחזקיהו. דוד אמר: **'ארדפה אויבי ואשיגם'** א"ל הקב"ה אני עושה כן, וכו'. עמד אסא ואמר: **'אני אין בי כח להרוג אלא אני רודף אותם'** ואתה עושה' א"ל הקב"ה אני עושה וכו'. עמד יהושפט ואמר **'אני אין בי כח לא להרוג ולא לרדוף, אלא אני אומר שירה ואתה עושה'**, א"ל הקב"ה אני עושה וכו'. עמד חזקיהו ואמר: **'אני אין בי כח לא להרוג ולא לרדוף ולא לומר שירה, אלא אני ישן על מטתי ואתה עושה'** וכו' א"ל הקב"ה אני עושה, ומבואר שם מדברי הכתובים אין שכל אחד ניצח במלחמתו כפי מה שביקש מהשי"ת, אע"פ שלא היו שווים במעשה ההשתדלות, עיי"ש.

בהתבוננות בדברי המדרש נראה לכאור' אשר חזקיהו המלך היה מופלג ביותר במידת הבטחון שנשאר במיטתו וכלל לא יצא למלחמה והשי"ת עשה שניצח את השונאים, ולכאור' הלא מצינו בחז"ל (שבת קיב:): **'אם ראשונים כמלאכים אנו כבני אדם, ואם ראשונים כבני אדם אנו כחמורים'** – היינו שמדריגת כל דור פוחת והלך מקודמיו, ואילו כאן מדברי המדרש נראה להיפך שיש 'עליית הדורות' שמידת הבטחון רק מתחזקת מדור לדור ואינו דומה הבטחון של דוד המלך שיצא למלחמה והתפלל שיצליח, לבטחוננו של חזקיהו המלך שכלל לא התפלל? ובכלל קשה, על הכתוב כאן בפרשתנו **'כי תצא למלחמה על אויביך'** – היינו שהתורה"ק העמיד סדר המלחמות באופן של מדריגה הפחותה שיצטרכו לצאת למלחמה כמו דוד המלך ולא כשאר המלכים שתלו בטחונם בה'?

וי"ל בע"ה בהקדם מה **שביאר הרה"ק רבי שלמה'קע זוועהילער זי"ע** בספרו יסוד צדיק, וכן הוא בספר **מכתב מאליהו** להגרא"א דסלר זצ"ל הכוונה בדברי המדרש איכה הנ"ל ביסוד גדול בעבודת השי"ת, דהנה האדם יכול לעשות פעולות רק בזמן שעדיין יודע בנפשו שאין הוא עושה כלום רק הכל מהשי"ת, ואילו כשיתחיל להרגיש מחשבה של כוחי ועוצם ידי עליו לחדול ממעשהו.

לפי זה מתבארים דברי המדרש להיפך, שבין ארבעה המלכים היה דוד המלך הגדול במדריגה שהוא היה יכול לצאת וללחום ובכל זאת להיות בטחוננו ואמונתו חזקה בה' שהוא הפועל ועושה הכל ולא מעצמו כלום, אמנם מלכים האחרים כבר לא היו בדרגה זו וכל אחד כדרגתו כשהרגיש שבפעולה שיעשה יהיה בו אף חשש רחוק

של מחשבה של כוחי ועצם ידי כבר מנע מלעשותו רק ביקש מהשי"ת שיעזרו לנצח השונא בלי פעולה זו.

ומדריגת הדורות ירדה מדור לדור, עד כדי שחזקיהו אמר שחשש כבר אף מלומר שירה, כי אולי ידמה בנפשו שבזכות השירה שלו הפיל את האויב, ולא היה די לו מה שלא עשה שום השתדלות גשמיות רק אפילו השתדלות רוחנית לא רצה לעשות מחשש זה, ולכן ביקש מהשי"ת שינצח האויבים בלי שום פעולה מצידי, והוא ענין דק מאוד, ע"כ.

לפ"ז יש לומר לגבי הכתוב בריש פרשתנו, דאדרבה, שהתורה העמידה דבריה בדרגה גבוהה כדוד המלך שאף אם 'כי תצא למלחמה על אויביך' שיצאו למלחמה ולכבוש האויב, בכל זאת ידעו ש'ונתנו ה' אלקיך בידך' – שאע"פ שנוצחים ידעו שהכל מהשי"ת בלי שום כח עצמי כדרגת דוד המלך ע"ה.

בענין מסירת מודעה על מחשבותיו

כי תצא למלחמה על אויביך וגו' וראית כשביה אשת יפת תואר (כא, י-יא).

ודקדק החתם סופר (בד"ה כי תצא) למה אמר כי תצא הרי בשעת יציאה עדיין אינו לוקח יפת תואר והיה לו לכתוב 'כי תלחם את אויביך'? ומבאר בהקדם דברי חז"ל (ספרי) על כתוב זה 'כי תצא למלחמה על אויביך – נגד אויביך, וביאר הכוונה, שתהיה כוונת המלחמה נגד אויביך, להיות מתנגד לאויבי ה"א ולא להרחיב גבולו של ישראל לבד, ועי"ז ונתנו ה' אלקיך בידך.

ומוסיף החת"ס בביאור הכתוב בענין כוונות האדם בפעולותיו

א. במקור בחת"ס נכתב 'להיות מתנגד לאוהבי ה'" ובוודאי הוא טעות סופר, והרה"ק רבי יודא'ע זצ"ל בגליוני מהר"י מגיה 'לאויבי ה', ואפשר להגיה גם באופן אחר, כוונת המלחמה נגד אויביך 'להיות מתנגד לאוהבי ה'" – שעולה על הגויים שהם מתנגדים לאוהבי ה'.

ב. כדאי לציין על שני עניני המחשבות מהיוצאים למלחמה שנינו, הן מה שכותב החת"ס שמחשבתו בעת המלחמה צריכה להיות למען כבוד שמו יתברך ולא לשום הנאה עצמית, והן מה שנתבאר לעיל מדברי מהר"ש מזוועהיל זצ"ל לגבי האמונה בהשי"ת בעת היציאה למלחמה שהוא העושה הכל ואין האדם עושה כלום מעצמו.

וב' דברים הללו מבוארים בהלכה מפורשת ברמב"ם וכותב שרק באופן זה ינצחו במלחמה (הל' מלכים פ"ז הט"ו בתור"ד): **מאחר שינכנס בקשרי המלחמה ישען על מקוה ישראל ומושיעו בעת צרה** (- כדברי מהר"ש מזוועהיל הנ"ל שעליו להשען על השי"ת), **ידע שעל יחוד השם הוא עושה מלחמה** (- כדברי החת"ס שזהו עיקר המחשבה במלחמה) **וישים נפשו בכפו ולא יירא ולא יפחד וכו' וכל הנלחם בכל לבו בלא פחד ותהיה כוונתו לקדש את השם בלבד מובטח לו שלא ימצא נזק ולא תגיעהו רעה וכו', עיי"ש.**

באיזה אופן מותר לשנוא בעל עבירה אחר

לא תראה את שור אחיך וגו' (כב, א)

ויש לדקדק על שינוי הלשון בדברשת משפטים נכתב ציווי זה לגבי שונא – כי תראה חמור אויביך וכו' וכאן כותב אחיך? ומבאר בספר "משך חכמה" (ד"ה לא תראה) דהנה אי' בגמרא פסחים (ק"ג:) על כתוב זה, דלכא' מי שרי לשנוא לרעהו, הא כתיב לא תשנא את אחיך בלבבך? ומוקי הגמרא, בראה אצלו שעבר עבירה, ואמר רב נחמן בר יצחק דמצוה לשנאותו.

ומחדש המשך חכמה, דרק מי שנקי מחטאים מותר לו לשנוא בעל עבירה אבל אם אינו נקי אסור לשנוא לחבירו כי קודם יפשפש אצלו, ובזה מחלק בין שני הכתובים, דהנה הכתוב בפרשת משפטים נאמרה קודם חטא העגל אשר כולם היו "ממלכת כהנים וגוי קדוש", אז הוה שריוי לשנווי אם ראה בחבירו איזה עבירה, לא כן אחרי שנכשלו בעוונות, שאז אם יראה אדם בחבירו חטא – יפשפש במעשיו ואז ימצא כמה מכשולים ופקפוקים, זה בפרט זה וזה בפרט זה, לכן אסור לשנוא איש כזה, רק מי שהוא בעצמו סר מרע וצדיק תמים בדרכיו, אבל קשה למצוא כמותו וע"ז אמרו 'ראיתי בני עליה והמה מועטין', לכן כתיב כאן 'אחיך' – שכיום קשה למצוא איש שיהיה שונא לו בדרך ההיתר, ואת כולם צריך לאהוב.

שצחקה ואמרה אח"כ שלא צחקה, שאכן היתה לה מחשבת קל אך ידעה שאין זו חטא מאחר שאינה רוצה מחשבה זאת, אבל השי"ת אמר שאצל הצדיקים גם זה נחשב לחטא, עיי"ש באורך. עכ"פ היוצא מזה שגם שרה אמנו ידעה שמחשבה שאין רוצים אינו נקרא חטא כלל, רק בענותותה לא ידעה על גודל מדריגתה במעלות הצדיקים.

ו. וכן נפסק ב'חפץ חיים' בכללי לשה"ר שמותר לספר לשה"ר על בעל עבירה אם חושש לתועלת כגון שייטיב דרכיו וכדו', וכתב, אמנם זהו רק אם אין האדם המדבר לקוי בעבירות, כי באופן שגם הוא לקוי הרי בוודאי אין כוונתו בלשה"ר זו לשם שמים, כי אם מפריע לו העבירות למה מתחיל ברעהו, היה לו להתחיל תחילה בנגי עצמו לתקן את עוונותיו?!. – כן הוא כדבריו כאן, שמותר לשנוא בעל עבירה כשבידו אין שום עבירה כי לולא זה מדוע אינו מתחיל עם עצמו לתקן דרכיו.

מזלא טבא וגדיא יאה

כוס של ברכות, נשגר קדם האי גברא רבה מהולל בתשבחות, נעים הליכות ורב תבונות, ידיו רב לו בתורה וחסידות, פה מפיק מרגליות,

הרה"ג רבי נפתלי גרוס שליט"א

לרגל השמחה השרויה במעונו

באירוסים בנו יקירו

החתן החשוב כמר אלעזר הי"ו

עב"ג בת הרה"ח ר' דוד גייגר שליט"א - מודיעין-עילית

למזל טוב ובשעה טובה ומוצלחת

ויה"ר שיזכה לרווח רוב נחת מבית זה החולף ונבנה ומכל י"ח, בבריות גופא ונהורא מעליא ועוד רבות בשנים להרבות פעלים לתורה וחסידות, בשפע רב ושובע שמחות עד עולם, אמן.

כעתירת וברכת בהערכה

שומעי לקחו עורכי וקוראי הגליון

לשם שמים: ואמר הכתוב 'כי תצא', כי באמת א"א לאדם להיות כל מחשבותיו תמיד שווים, אך בשעה שיתלהב לבב אנוש להשי"ת ומייחד כל מחשבתו לה' כאשר חפץ ה', באותה שעה ימסור מודעה' 'שכל מעשי עבודת ה' אשר אעשה היום תהיה על כוונה זו שאני מחשב עתה וכל התערובות ממחשבה שתתערב בו יהיה בטל ומבוטל לא יקבלו ה' ממני ולא יעשה רצוני במחשבה ההוא, כי אם יקבל המצוה ההיא שאעשה אז - על מחשבתי של עתה".

ובזה מפרש הכוונה' 'כי תצא למלחמה על אויביך' - דבוודאי א"א שיהיה כוונת הלוחמים תמיד רק נגד אויביך ולא להרבות ביזה ושביה ואהבת ניצוח ולנקום נקם וכדו', אך 'כי תצא למלחמה' – תחילת היציאה תהיה 'על אויביך' - על מנת להיות נגד אויביך שהם אויבי ה', ואז ונתנו ה' אלקיך בידך, ואז אע"ג דאח"כ תראה בשביה אשת יפת תואר וחשקת בה - מ"מ אין זה הפסד כי תחילת מחשבתך לה' היה.

*

אמנם יש לתת טעם לדבריו, שלכא' נמצא שהאדם יאמר מסירת מודעה ואח"כ יוכל כבר לחשוב ככל העולה על רוחו? ואפשר לומר ביאור ע"פ שסיפר הגה"ח רבי זלמן בריזל ז"ל שהיה מחנך לבחורים, ופעם הגיע לפניו בחור לקבול על מחשבות זרות הטורדות את מוחו, אמר לו רבי זלמן שישאל את הרה"ק רבי שלמה קע זוועיהלער זצ"ל ע"ז, וכשהגיע לפניו הדברים, נענה רבי שלמה קע ואמר בזה"ל: מלאכת מחשבת אסרה תורה! די תורה האט נאר גע'אסר'ט א מחשבה וואס מ'ויל, א מחשבה וואס מ'ויל נישט איז גארנישט!

לפ"ז י"ל, דהחת"ס איירי שהאדם עומד במצב מרומם, ואז באותו רגע הוא מוסר מודעה שחפץ רק באלו מחשבות של אותו הזמן, אבל המחשבות שיבואו אח"כ כשיפול ממדריגתו אינו רוצה כלל, א"כ הרי פועל בזה על מחשבות המעורבות עם פניות וכדו' שלא יחשבו, כי אינם מחשבות שהוא רוצה בהם".

ג. מסירת מודעה כע"ז כתב ג"כ החיד"א זצ"ל (צפורן שמיר, סי' י"ב) ויש הנוהגים לאמרו אחרי התרת נדרים.

וכדאי לציין מה שפסק הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל (שלמי מועד) לגבי מסירת מודעה שנוהגים לומר אחר התרת נדרים שכבר אינו צריך שלשה, ויכול אדם לאמרו בינו לבין עצמו. הרי כ"ש למסירת מודעה זו של החת"ס והחיד"א שיוכל לאמרה בעת שמרגיש בנפשו שהזמן מסוגל לכך.

ד. האור החיים הק' בפרשת פנחס עה"כ 'בקנאו את קנאתי מפרשו במעלת פנחס – שהיתה הקנאה בשביל כבודי לכד לא לאמצעות שום דבר וזולתו וזו היא מצוה שלימה אשר יתמצה ה' בו יותר מכל אשר יעשה האדם' עכ"ל ק.

כפיה"מ להרמב"ם (סוף מסכת מכות) כתב לפרש דברי המשנה 'רצה הקב"ה לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומצוות' וכתב, 'עיקר גדול באמונתו כשאדם עושה מצוה רק להשי"ת ואז זוכה לחיי העוה"ב' ולכן 'הרבה להם תורה ומצוות' שמתוך כולם יהיה לכה"פ מצוה אחת לשם שמים!.

שמעתי מאחד שנכח בסעודה שלישית אצל הגה"צ בעל שבט הלוי זצ"ל כמה חדשים לפני הסתלקותו ודיבר מענין העבודה לשם שמים, ובין הדברים סיפר שידוע על איש אחד שנתלה אצלו איש פלאי ואמר לו שהוא יודע שבעצם כבר הגיע זמנו ליפטר מן העולם ובכ"ד של מעלה היה וימחה בענין, ובסוף נפסק לו עוד אריכות ימים ושנים ונימוקם 'כי כל מעשיו לשם שמים' והפטיר הרב וואזנר: ואני יודע שנתקיים הדבר! – כשהגיע לביתו במוצ"ש אמר לאחד מבני המשפחה שאינו מבין איך סיפר עובדא כזו ברבים... – כי כולם הבינו אשר 'בדידיה הוי עובדא'. ה. ועי' בספה"ק "נועם אלימלך" (פרשת וירא בדי' ויאמר שוב אשוב) לגבי שרה אמנו